

Morje je prebrodil

Ilustriral M. Gaspari

Pod ljubljenim rodnim krovom

Rumeno sonce sije na Zasadu. Ljudje so že prišli od maše.

Iz Češminove kočice se kadi. Otroci pa skačejo ven in noter, tekajo okrog kočice in okrog koze, ki se pase ob seči. Pa prične žival kar na lepem dvigati glavo in uhlje ter se ozira tja dol h gozdu. Pa ne samo to, tudi meketati jame, tako da se ozro končno tudi otroci, kaj neki mora to biti. Zelo presenečeni se spogledajo, ko vidijo prihajati dva mlada popotnika. Kdo neki bi utegnil biti? Otroška pamet

pa ne pomišlja dolgo, temveč takoj dožene ali pa sploh ne more dognati. In Japček prvi dožene, ko iznenada zavpije:

»Tinč in Tonca!«

Zdaj pa še Nežica in Mihec iztegneta glave pa ponovita za Japčetom:

»Tinč in Tonca!«

In pri priči jo ucvrejo nizdol prihajajočima naproti.

»Jej, Tinč in Tonca!«

Nekam bojzljivo se jima bližajo bosci, dasi jim onadva že od daleč veselo mahata in kličeta. V srečnem smehljaju se snidejo. Niti objeti se ne morejo spričo prevelikega iznenadenja in pa tudi spričo nekake sramežljivosti. Samo gledajo se nekaj trenutkov s smehljačimi se očmi, a oči so jim zalite s solzami, s solzami sreče...

»Mihec, Nežica!« vzklikne nazadnje Tonca in ju pritegne k sebi.

»Japček!« zavpije Tinč.

Vsi križem se zdajci primejo za roke ter skušajo z veselim smehom prikriti solze v očeh. Tonca jim razdeli šop rdečih jagod, ki jih je nabrala.

»Tonca — Tinč!« reče Mihec plaho. Morda ju je že zgrešil, kajti pred letom je bil še tako majhen.

»Joj, Mihec, kako si ti že zrasel!« se skloni k njemu Tonca.

»Pa se nista izgubila?« reče Nežica moško. »Kolikokrat smo gledali na Hruševje, pa nikoli vaju nismo videli!«

»Jo, na Hluševje gledali koliklat, pa nič videli,« izreče pogumno Mihec.

»O ti Mihec, kako to fletno poveš!« ga gleda Tinč.

Japček pa kar ne ve, kaj bi rekel. Najbrže se sramuje, ko je tako umazan, medtem ko sta videti onadva tako čedna, lepo sta napravljena pa čížemčke imata. Na Hruševju mora biti lepo, tudi Japček si želi tja.

»Hruševje je daleč, kajneda?« reče končno, samo da pač nekaj reče.

»O, daleč, daleč!« mu pritrdita oba.

»Pa tam je lepo!«

»Ni ne,« mu odbijeta. »Tu doma je lepše.«

»Jaz bi pa šel rad na Hruševje,« žene svojo Japček.

»Veseli bodi, da si doma,« ga zavrne Tonca.

Držeč se za roke se bližajo koči. »Joj, s kakšnim zanimanjem se ozirata Tinč in Tonca po tem ljubljennem kraju! Kaj mislite, eno leto sta bila z doma, celo večnost ju ni bilo doma. Nežica in Mihec se medtem iztrgata pa stečeta naprej povedat materi, kdo je prišel. Mati ne more verjeti, pa pride ven. In ko uzre svoja ljubljena, sklence roke, kakor bi zahvalila Boga za to veliko milost.

»Mati!« ji zakličeta otroka.

»O, ljubljena moja, sta res prišla?« vzklikne mati in takoj se ji zasolze oči.

V naslednjem hipu si že planejo ginjeni v objem — in vsem se leskečejo v očeh solze sreče. Mati ju kar pridviguje in objema druga za drugim, potem ju pa ogleduje z velikim dopadenjem. Kaj bi ju ne. Si lahko mislimo, leto in dan ni bilo o nji nikakega glasu, prav kot bi ju pogoltnil Volkovnjak. Sicer je Češminka vedela, da sta na varnem, vendar bi bilo kako sporočilo pač na mestu. Kakšno neki? Mislite, da bo kdo nosil pošto v take nečavene kraje?

»Pokažita se no, kakšna sta!« ju ogleduje mati. »O, zrasla sta, zrasla! Tonca, ti si za spoznanje bolj okrogla, Tinč, ti si pa suhec.«

Medtem pa mali bosci verno ogledujejo culo, ki jo drži Tinč v rokah. Le kaj neki sta prinesla? Silno jih mika.

»No, pa pojdimo noter,« reče mati.

Kakor prej od zunaj, tako si zdaj tudi od znotraj z velikim zanimanjem ogledujeta prišleca to ljubljeno in nepozabno siromaštvo, ki je tem bolj mikavno in prisrčno, čim bolj je revno in sajasto. V hiši sta položila culo na mizo pa jo razvezala ob nestrpnem pričakovanju malih boscev.

»Ijoj, koliko sta prinesla!« Kar lica so jim žarela ob pogledu na dobrote, ki so se usule iz cule. Mati je brž razdelila nekaj štrukljev malim, da jih je potešila, Tinča in Tonca je pa pogledala:

»Sta prav gotovo lačna?«

»O, saj sva jedla žgance!«

»Kdaj — kje?«

»Davi pri oglarjih.«

»Pri kakšnih oglarjih?«

»No, pri tistih, ki oglje žgejo.«

»Kdaj sta pa šla z doma?«

»Včeraj opoldne.«

»Moj Bog! Kod sta pa hodila? Gotovo sta se siroteža izgubila!«

Povesila sta glave in molčala, mati ju je pa zaskrbljena gledala in še dalje izpraševala, dokler nista priznala. Mali trije so pa medtem obdelavali štruklje, da jim je kar sapo jemalo.

Tinč vzame z dna cule tisto, kar je v posebni ruti zavito, in izroči materi: »Nate, mati, to je pa za vas,« reče modro.

Mati odvije ruto — in denarji se ji usujejo v roko. »O, to je vajin zaslužek!« vzklikne mati in vsa ginjena prešteva denarje. Jo, kako dolgo jih že ni videla toliko! Ko jih dvakrat prešteje, jih skrbno spravi v skrinjo kakor zaklad.

Kaj si mislite, toliko veselja pri hiši na vsem lepem, saj toliko ga morda še nikoli ni bilo pri Češminovih. Tonca se ozira v ta kot, Tinč v onega, vse je tako sila zanimivo, dasi je vse sajasto in umazano. Otroka se ne moreta nagledati tega ljubega, zlatega domka. Vse leto sta koprnela po tem, kar zdaj vidita in občutita, vse leto ju je s tako neznansko silo privlačevalo kot bi bil tu sam pravljичen grad. V resnici pa je samo uboštvo, kamor pogledaš. Ta piškava miza, da, pa kako je prijetno gledati zbrano družinico okrog nje; ob nobenem razkošnem omizju v mestu ne more biti tako prisrčno. Pa ta siromašna lončena peč! Si more misliti kdo bolj revno peč kot je Češminova? Na vseh straneh je že počena in zalisana z ilom. To je res, toda vprašati je treba, je kje na svetu peč, ki bi bila bolj topla in bolj prijetna od Češminove? Recimo pozimi, ko brije zunaj burja in pokriva sneg Zasade in vse neizmerno okolje. Tedaj pridite in pogledajte, kaj pomeni Češminova peč, ko je vsa družinica verno zbrana okrog nje in na nji. In Tinč je zdaj ves zaverovan vanjo. Kakor bi mignil, so mali bosci že na peči, da se s tem Tinču nekako izkažejo, češ da boš videl, kakšna je peč, kadar smo mi gori. Ej, kolikokrat je mislil nanjo in na njeno toplo prijetnost! Je mar kje na svetu toliko tihe sreče, kot je je v tem koticu? Saj imajo tudi na Hruševju peč, in še mnogo lepšo, toda tam sameva prazna in pusta.

Potem so se spravili k ognjišču. Ah, prav tako je kakor je bilo: sajasto, zadimljeno. In vendar je ni kuhinje, čeprav z blestečim štedilnikom in emajlnimi oblogami, kjer bi bilo toliko družinske sreče kakor ob Češminovem ognjišču. Da, Tinču in Tonci se kar milo stori ob pogledu na ta ljubljene družinski ogenj, ki večno tli in nikoli ne ugasne.

Ogledala sta si še vse koticke v hiši: je li še vse kakor je bilo? Je še vse kot je bilo, le nekam bolj čudno se jima dozdeva. Potem so šli ven. Po svetu so lepi vrtovi: imajo gredice, nasade, žlahtno drevje in z belim peskom posute stezice. Češminov vrtič je pa za Tinča in Tonco najlepši na svetu. Tu so jablane, hruške in cimbare. Gredico ima s pisano travico in rožmarinom, rmanom, luštrekom in peteršiljem. Ej, kako steče Tonca po vrtu! Za njo pa jo ucvrejo Nežica, Mihec in Japček. Hej, hoj, nič se ne boj, veselo zavriskaj, zapoj!

Tinč in mati sta pa stopila v hlev. Kakšni mogočni hlevi so po svetu, do dvajset konj je notri ali do petdeset glav goveje živine. Češminov hlev je pa hlev z eno edino kozo pa dvema pujskoma in pa nekaj zajci. Pa je tako ljubeč, da je veselje.

Mati prime sinka za roko, vse raskave so njene roke. »Oh, Tinč, težko zmagujem sama, ti bi moral biti doma. Njive, hlev, otroci, kuhinja — za vse sama, nihče mi nič ne pomaga. Oba bi hotela obdržati doma.«

»O, saj rada ostaneva, mati. Toda kdo naj gre tja mesto naju?«

»To je tisto,« uvidi mati. »Še za eno leto bosta morala nazaj, potem pa pojdetta služiti Japček in Nežica. Kolikor zaslužite, je dobro; četudi samo nekaj, je bolje kot nič.«

Nekaj, da, ali ta nekaj se težko zasluži, si misli Tinč. Že samo domotožje je hujše od vseh drugih naporov. Vendar na vse te tegobe se otroci ne smejo ozirati, ako hočejo dobro družini in materi. Vsakdo naj prinaša žrtve po svojih močeh. Ej, težke so materine brige, trdi so pogoji za obstanek Češminove družine in koč.

»Hej, otroci! Tegale petelina mi ujemite!« ploskne Češminka z rokami in pokaže na lepega petelina, ki je pravkar skočil na plot. Ni lažjega ko to. Vseh pet otrok se spoprime s petelinom. To gredo okrog hiše in hleva čez plotove na vrt in zopet nazaj naokrog. Končno pa mora petelin podleči; kaj bi ne, eden proti petim. Češminka mu prijazno objame peruti, jih stisne med kolena, potem pa že veste, kaj ga čaka. Nož mu nastavi na vrat — in temna kri s curkom brizgne v skledo. Potem ga da mati Tonci: »Na, Tonca, oskubi ga!«

Tako je. Danes se pač spodobi, da vržejo pri Češminovih petelina čez ponev, ko je tako velik praznik.

Medtem ko se na Češminovem ognjišču tako prijetno kadi in cvre, pa gresta gosta malo na obisk k sosedom. Veseli so ju, kamor se prikažeta. Sicer ni veliko sosedov, Češarkovi in Lubarjevi, to je vse, kar premorejo Zasadi. Je pa zato tem bolj pristrčno in povezano. Od vrha do tal ju ogledujejo sosedovi, hvalijo na vso moč, sprašujejo in z veliko naslado poslušajo vse kar povesta. Pomislite, saj nikoli ne zaide nihče na Zasade!

»Jej, kako mora biti lepo na Hruševju!« Kar zdihujejo. Moške zanima predvsem hruševska živina in paša. O tem ve največ povedati Tinč. Ženske pa vlečejo iz Tonce, kakšne so hruševske njive in kako ženske tam gospodinjiyo. Kar lepo moško in modro se pogovarjajo, dokler ne pridejo končno na Volkovnjak, na križpota in korita in na vse tajne sile, ki gospodarijo v gozdu, pa jim nihče ne more do živega. Zdaj se je pa moškim dodobra razvezal jezik. — »Le zakaj nista krenila pri koritu na to stran, pa bi nikoli ne zašla!« so jima očitali nekateri, najbrže taki, ki še sami ne poznajo potov. To je prav tako kot bi rekel nekdo: »Mar bi ne šla k vodi, pa bi ne padla noter!« — »Ne, bolj pametno bi bilo, da bi se korita sploh izognila pa šla ves čas po Temni poti!« tako svetujejo drugi. — »Čemu?« odbijajo tretji. »Najbolj zanesljiva bi bila Jelenja pot, ta drži naravnost proti Zasadom.«

»Kdaj gresta nazaj?«

»Jutri zjutraj.«

»Dobro. Na Temno pot morata priti na vsak način, pa bosta prišla prav,« modruje stari Lubar.

»Ej, mar naj se pa držita Jelenje poti, z nje ne moreta zaiti,« svetuje mladi Lubar.

»Mene pokličita, kadar gresta,« se priporoča stari Češarek. »Spre-mim vaju in vama pokažem pravo pot.«

»Ne, pojdem rajši jaz z vama,« jima pošepne Češarkov starejši fant. »Pokažem vama najbližjo pot.«

Tinč je bil po vsem tem že kar zbehan in ni več vedel, koga naj posluša. Toliko potov vodi k cilju, a človek nazadnje le zaide, si misli, ko posluša razvnete moze. Saj to utegne biti ravno slabo, ker je potov preveč. K sreči ju je poklicala mati k obedu, tako da sta se otroka kar oddahnila. Lubarjevi in Češarkovi gozdarji so pa vlekli svojo naprej. Iz obeh koč je bilo slišati preklarijo, ki je postajala bolj in bolj glasna, tako da se je slišalo k Češminovim, ki so sedeli zbrani v najlepšem soglasju pri obedu. Kaj pa mislite, takega obeda ne vidi Češminova miza leto in dan ali pa nikoli. Pražen krompir, zabeljena solata in pečen petelin. Otrokom se kar oči iskrijo pa si mislijo, da je prav škoda, da ne prideta Tinč in Tonca kar vsako nedeljo domov. Počasi in z veliko spodobnostjo so obedovali.

Šele po obedu so prišli do tega, da so lepó v miru kramljali ó Hruševju, teti in stricu in vseh raznih težavah in veselih urah, ki jih uživata in prenašata otroka. Mati Češminka se zanima za vse in natanko hoče vedeti, kako se godi njenim otrokom po svetu. Če pregrdo z njimi ravnajo, tedaj naj ostanejo otroci rajši doma, jih bo Češminka že kako preživljala.

»No, saj ni tako hudo,« reče ona nazadnje. »Ubogati morata in potrpeti, saj stric in teta sta dobra.«

Potlej so pa šli ven okrog tega ljubega domovanja. Vse si je treba znova ogledati: kozo in hlevce in pujske, vrtič in drevje in še krevljasto tepko tam zunaj na samem; potem pa njive in trate.

»Temna pot je najbolj zanesljiva!« vpije stari Lubar zunaj pred kočo. Češarkovi dedci mu pa krepko odbijajo ter hvalijo Jelenjo pot in še razna druga pota. Za vsa pota vedo v Volkovnjaku, poznajo bližnjice in daljice in morda celo taka pota, ki jih v Volkovnjaku sploh ni. Drug drugemu skušajo dokazati, kako do dna dobro poznajo Volkovnjak. Tistega, kolikokrat se je pa kdo v gozdu izgubil, pa nihče ne pove, to skrivnost skrbno prikrivajo drug pred drugim.

Tinč sicer sliši njih preklarije, pa se ne meni zanje. On se ozira tja čez in vidi tisti vrh hruševske gmajne, od koder je tolikokrat zrl svoje ljube Zasade. Kakor dva svetova: Zasadi so en svet, Hruševje drug svet, med njima pa valovi neskončno morje. In to ogromno morje pregaziti ni malenkost, že ob samem pogledu obliva človeka mrzel pot. Tinč se obrne proč in opazuje rajši lastovice, ki gnezdiijo v podstrešju pa zletavajo venomer zdaj noter zdaj ven. Mar niso srečne lastovice? Na Zasadih gnezdiijo, prav pri Češminovih. Jeseni odletijo, spomladi se zopet povrnejo. Tinč se pa ne more...

»Tinč!« Iz premišljevanja ga zdrami Češarkov starejši. »Veš, če jutri zjutraj ne bi mogel z vama, ker pojdemo že zgodaj tesat, tedaj se držita kar tiste poti, kakor sem ti naročal. Ni treba nikogar poslušati, saj nihče ne ve pravega pota.«

Pa je komaj ta odšel, je že prišel Lubarjev, pa fantu zopet po svoje dopovedoval, kako in kod naj hodi, da bosta prišla prav. Da bi ne prišel še tretji, se je Tinč rajši umaknil k materi v kuhinjo.

Ure potekajo. Oh, prehitro, stokrat prehitro mineva čas! Zdaj zdaj bo sonce zašlo, a njima se zdi, da sta šele komaj prišla. Vedno teže jima je pri srcu, vedno bolj nemirna postajata. Še večerja, potem pa je vsega konec, konec najlepšega praznika v njunem življenju.

In res, kmalu po večerji so se spravili v kraj. Edina sreča, da sta prejšnjo noč tako slabo spala in da ju zdaj spanec tem bolj vabi počivat. Mlajši trije so pa tudi postali dremavi, današnji izredno veseli in poskočni dan je male bosopetce nazadnje le utrudil.

Alo, Tinč in Japče na hlevec, vsi drugi k materi v hišo!

Kmalu nato je legla pokojna noč na Žasade. (Dalje.)

Jan Plestenjak

Očetov božični večer

Ilustriral Fr. Uršič

Dan je ugasnil, preden je sonce zašlo, in mrak se je razlezel, ne da bi se zarja vžgala in ne da bi večerna zarja ožarila razgaljena polja bahatih ravancev.

V nizki bajti nas je bilo takrat deset otrok. Rekli so, da rastemo kakor konoplja in da se širimo kot pitane race in da smo v nadlego vsej vasi.

»Blagoslov božji!« je namignil mojemu očetu zidarju dobrodušni župnik Karel.

»Kazen božja!« je ponagajal oče.

»Pst!« je ošvignil sosed, ki mu je smrt izpodjedla šest stebrov in je moral vsem šestim dati le kamniten spomenik z napisom: »Mojim...« ostal mu je pa grunt brez stebrov.

Tiste dni pred božičem je bil oče vsak dan zaskrbljen. Bal se je zime in dela je že zmanjkovalo. Domov je prihajal truden in kar zleknil se je ob peči in takoj zadremal. Kadar ga je mati pogledala, je takoj zaokrenila glavo, da je skrila grenko solzo.

»Tako pa ne bo šlo več!« sem slišal očetov glas in zdelo se mi je, da je nekam hlipav.

»Kaj?« je kriknila mati in se opotekla prav tako kot vselej, kadar je hotelo skipeti mleko. Otroci smo se stisnili za pečjo in bili zbegani in preplašeni bolj kot ob blisku in tresku, ko smo trepetajoč jecljali: »Bog nas varuj in sveti križ božji!« Očetov glas nam je bil tako čudno tuj in materin tako presunjen. Ne očeta ne matere nismo razumeli.

»Zakleni!« je ukazal oče in mati je obrnila ključ. Nič ni vprašala očeta, kdaj pride domov, kam gre in zakaj naj zaklene.

Trdo je odmeval njegov korak in črna senca se je pretopila v temo. Le iz bajt se je metala svetloba čez stezo in se kopala v potoku.

Mati se je naslonila na burkle in si pod mestejami sušila solze.

»Mati!« sem jo prebudil in po licih so mi kapale debele solze.

»Kaj?« je izkolcala mati in svoj razpaljeni obraz nagibala k trepetajočemu plamenu.

»Strah nas je!« sem izjecljal ter takoj umolknil, čeprav bi bil strašno rad povedal materi še veliko, veliko...

»Zakaj?« je mati boječe izgoltala in vsak njen glas se mi je zdel neznansko tuj.

»Očeta ni!« je zacvilil Jože; Franca je zaihtela, Peter se je molče zleknil ob peči, Jaka je smrkal.

»Saj smo doma!« je tolašila mati, pa je nismo razumeli. V te- mačni hiši smo se začeli stiskati kot zbegana piščeta. Na ognjišču je